

LEZEN OVER DE BIJNA FATALE FINANCIËLE HERFST VAN 2008 (3)

van de minister van Financiën en voormalig topman van zakenbank Goldman Sachs Hank Paulson omdat die geen draaiboek had. "De situatie was uniek en de crisis was opeens overall."

De wereld stond in brand en Wall Street werd wereldwijd als de grote boosdoener gezien. Advocatenzoon Sorkin zegt ook zelf soms momenten van schaamte gevoeld te hebben over de ontsporingen. "Dat gevoel kwam weleens bij me op, ja. Maar de schaamte en woede van gewone Amerikanen is een heel andere dan die op Wall Street zelf. Binnen de grote banken was het beeld van werknemers over zichzelf helemaal niet zo negatief. De meeste mensen op Wall Street accepteren een soort van verantwoordelijkheid. Maar alleen zolang anderen dat ook doen."

VEEL PARTIJEN

Alle schuld aan Wall Street geven vindt Sorkin niet terecht. "Mensen hebben het in hun analyses over de crisis niet zonder reden over een *perfect storm*. Er waren zoveel partijen betrokken. Noem het rijtje maar op. De Federal Reserve voor haar jarenlange lage-rentebeleid, de SEC voor lakse regelgeving, kredietbeoordelaars voor hun goudgerande labels op rammelende pakketten hypotheekobligaties, het Congres voor de jarenlange stimulering van het huizenbezit, en huizenbezitters zelf ook met hun hypotheeken. Bankiers vinden dat ze hoogstens een van de vele oorzaken waren en ik kan daarmee wel leven, ook al zullen veel mensen dat geen aangepaste boodschap vinden."

"Uiteindelijk is de *leverage* in het systeem altijd de hoofdzaak van financiële crises." Deze verhouding tussen schuld en eigen vermogen was bij Amerikaanse huishoudens en financiële instellingen ontspoord. Sorkin zegt dat de verhouding bij banken 32 tot 1 was kort voor het uitbreken van de crisis. Maar wie was daar dan voor verantwoordelijk? "Je kunt zeggen dat ban-

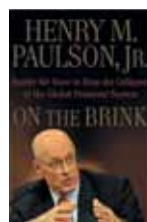
kiers gefaald hebben, maar ook dat de toezichhouders onvoldoende regels hadden. Je kunt ook beleggers als pensioenfondsen de schuld geven. Die hebben banken gepusht. Op de beurs werden banken afgestraft als ze niet veel risico's namen."

Sorkin, die al voor het afronden van zijn middelbare school voor de gezaghebbende krant *The New York Times* schreef, houdt zijn bronnen al jaren zorgvuldig voor zich. Hij zegt dat er niet één enkel document is geweest of één bron waarbij hij meteen wist goud in handen te hebben. "Mijn boek zou nooit zijn gelukt op basis van één heel belangrijke bron of een set van documenten. Het waren veel kleine hoogtepunten."

PUZZEL

Sorkin vertelt over de 'driedimensionale puzzel' die hij heeft moeten oplossen voor het schrijven van zijn boek. "Steeds opnieuw moest ik dingen toevoegen aan hoofdstukken waarvan ik dacht dat ze af waren. Ik heb met honderden betrokkenen off the record gesprekken gevoerd. Dan zat ik om de tafel met deze bronnen en dan hoorde ik van alles over de voorliggende periode van de aanloop naar de crisis. Dan zeiden bankiers bijvoorbeeld tegen me: 'Wist je dat Merrill Lynch en Bank of America in het diepste geheim overnamegesprekken hebben gevoerd in 2007?' Maar op een zeker moment viel het verhaal voor mij samen. Veel van mijn gesprekspartners hadden ook last van een gefragmenteerd beeld. Ze hadden na het lezen van het boek opeens het hele plaatje."

Vijf jaar na dato lijkt Wall Street weer op volle toeren te draaien met recordwinsten voor een handvol machtige grootbanken met soms dezelfde hoofdrolspelers uit Sorkin's boek aan het roer. Demonstranten van Occupy Wall Street zijn uit het straatbeeld verdwenen. "Maar bij gewone Amerikanen is die boosheid en frustratie niet weg. Deze crisis is zó polariserend geweest voor dit land."

■ *On the Brink: A Look Back Five Years Later on What Happened, Why it Did, and Could it Happen Again?*

Dé sleutelspeler in de Amerikaanse crisisbestrijding is natuurlijk Hank Paulson, minister van Financiën en voormalig topman van zakenbank Goldman Sachs. Over zijn ervaringen schreef Paulson het ego-document *On the Brink*. Omdat het nu vijf jaar geleden is dat de overheid Lehman Brothers liet omvallen, is een nieuw voorwoord toegevoegd aan zijn boek. Daarin schrijft Paulson gegrield te zijn door de pers, advocaten en vijandige leden van het Congres. Maar het zit Paulson vooral dwars dat hem wordt aangewreven onvoldoende gedaan te hebben om Lehman Brothers te redden, de historische onderneming waar ook zijn jongere broer Dick op straat kwam te staan. De meeste mensen lauweren Paulson omdat hij en zijn team de Amerikaanse economie stabiliseerden door banken (soms tegen hun zin) miljardeninjecties aan overheidssteun te geven. Dat sommige banken in het jaar erna alweer strooiden met bonussen noemt Paulson 'een kolossaal gebrek aan zelfkennis'.

